

72 (1983, 3)

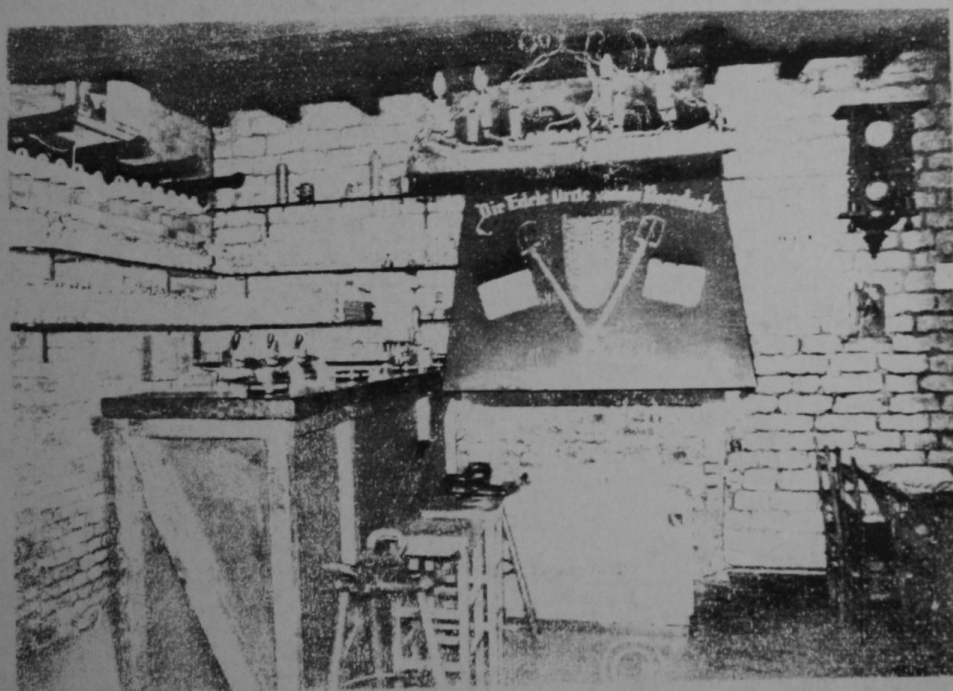

Museum «'t nieuwhuys»

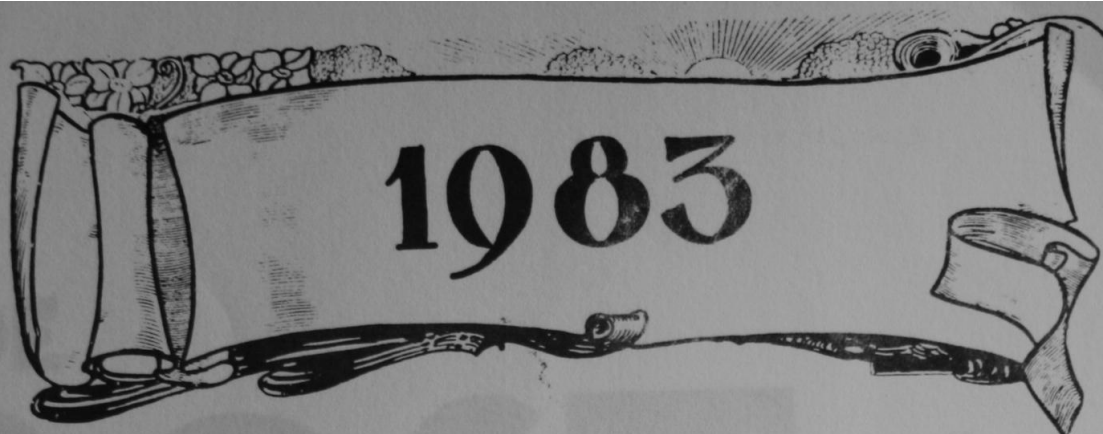

Hoegaarden,

ALPAIDIS

TIJDSCHRIFT voor HEEMKUNDE
FOLKLORE en OUDHEIDKUNDE

19^e jaargang

ALPAIDIS

inhoud:

NUMMER 72

Aflevering 3

- Hoe Bost zelfstandige gemeente werd
- Voetbal en Hoegaardsbier
- Een laatste wens 20 jaar geleden
- 1300 jaar ERMELINDIS
- Het Schrikbewind te Hoegaarden
- Kultuurkrant
 - mededelingen
 - oud uithangbord voor 't museum
 - aan de inwoners van Outgaarden

HOE

BOST

ZELFSTANDIGE GEMEENTE WERD

DOOR M.DODION EN H. VAN NERUM

REF.

BERAADSLAGINGEN V.D. GEMEENTERAAD VAN HOEGAARDEN

ARCHIEF V.D. PROVINCIE BRABANT

ARCHIEF V.H. ARRONDISSEMENT LEUVEN

ARCHIEF V.H. BISDOM MECHELEN

FAMILIEARCHIEF DER V.GESLACHTEN

BOST JUICHT

De gemeenteraad kwam samen op 14 maart 1860, om deze nieuwe feiten te bespreken.

Waren tegenwoordig:

Burgemeester Putzeys, schepenen Christiaens en J.H. Vandermolen (ter vervanging van Loriers), de Raadsleden Fincoult, Adams, Lambrechts, Henri Vandertaelen - ter opvolging van zijn vader en Nijs met Sekretaris Lodewijckx.

De Burgemeester gaf lezing van volgende stukken:

1. een brief van de Provincie-Gouverneur van 22 nov. 1859, betreffende een nieuwe aanvraag van de inwoners uit Bost, steeds verzoekend tot de afscheuring van de parochie Overlaar, waarin hun gehucht heeft deel gemaakt sedert de omschrijving van de parochies volgend op het Concordaat van 26 Messidor An IX en tot oprichting van een hulpkerk.
2. Een beraadslaging van de Overlaarse kerkfabriek van 1 dec. 1859 waarin deze kerkraad zich aansloot met de inwoners van Bost, inzake de inlichtingen en zienswijzen, voorheen verschaft en vermeld in de documenten die naar de bevoegde overheid werden gestuurd en bovendien de bevestiging dat de huidige kapel van Bost eigendom van de Overlaarse kerkfabriek, te klein was om als hulpkerk te dienen.
3. Een uittreksel van de kadastrale legger, met de oppervlakten van de kapel en het kerkhof van Bost.
4. Een uittreksel van de kadastrale legger, met het grondperceel onder Bost, waarop de Bostenaars onlangs hun nieuwe pastorie hadden gebouwd.
5. Een schrijven van de gebroeders Cluts, eigenaars van de grond, waarop de pastorie werd opgetrokken, die zich vrijwillig akkoord verklaarden, om de grond met het gebouw aan de kerk van Bost af te staan, op voorwaarden dat zij tot hulpkerk zou verheven worden.
6. Het verzoekschrift van 11 maart 1860, door de inwoners van Bost aan het gemeentebestuur van Hoegaarden gezonden, waarin zij zich formeel verbonden, alle kosten te dragen, die ten laste van de gemeente zouden vallen, op voorwaarde een gunstig antwoord te bekomen.

De vergadering hield tijdens haar beraadslaging rekening met:

- de zitting van 23 jan. 1857, waaraan ongunstig advies werd uitgebracht, uit vrees dat de oprichting van een nieuwe parochie te Bost, een last zou betekenen voor de gemeente.
- een recente aangegane verbintenis door de notabele ingezetenen

- de aanvaardbaarheid van de gestelde voorwaarden door de ondertekenaars van de petitie van 11 maart 1860.
- de inlichtingen door het Schepencollege ingewonnen en door Laurent Lambrechts tijdens huidige zitting bevestigd, alsdat de kapel van Bost voldoende ruimte bood, om al de gelovige te bevatten; die de Eredienst wilden bijwonen dewelke er dagelijks gehouden werd.
- de enkele onbeduidende werken, die nog moesten uitgevoerd worden aan de nieuwe pastorie, door de Bostenaars op hun kosten gebouwd en zich nu in een volledige staat van afwerking bevond, klaar om onmiddellijk betrokken te worden.
- het feit dat de oprichting van een hulpkerk, nooit in geen enkel geval nog het voorwerp mocht uitmaken van nieuwe gemeentelasten.
- het feit dat de sekte Bost voor het Concordaat, steeds deel had uitgemaakt van de parochie Hoegaarden (en pas na het Concordaat onder Overlaar werd gesteld).

Na rijpe overwegingen van al deze opmerkingen, bracht de gemeenteraad, met uitzondering van Finoulst (die eveneens tot de kerkraad van Overlaar behoorde) eenparig een gunstig advies uit aan de aanvraag van de verzoekers. Ze waren bovendien de mening toegestaan, dat de Regering aan de hand van al deze inlichtingen, nu wel op prijs zou stellen, tot welke kerkfabriek de huidige kapel van Bost moest behoren.

De resolutie werd bekrachtigd op 23 maart 1860.

De Bostenaars hadden hun eerste overwinning behaald en juichten hun voorvoerder Lambrechts toe, want bij Koninklijk Besluit van 24 mei 1860, werd het oude kapelkerkje van Bost tot hulpkerk verheven, los van Overlaar en met eigen parochiezetel en eigen kerkfabriek, onder voorzitterschap van Laurent Lambrechts.

Vanaf dat ogenblik werden Finoulst (lid van het Overlaarse kerkfabriek) en Lambrechts (voorzitter van het Bostse kerkfabriek) aartsvijanden.

DE HOEGAARDSE VRIJGEVIGHEID

Dertien jaar lang (van 1847 tot 1860) hadden de besprekingen geduurd om tot dit eerste resultaat te komen. Het Hoegaardse gemeentebestuur dacht, dat met de afscheuring en de oprichting van een eigen parochiezetel te Bost, de zaak nu definitief afgehandeld was. Maar zij vergisten zich deerlijk, want in het "Apenland" (land van pachter Hapen), zoals het gehucht Bost werd betiteld, rezen nieuwe en listige plannen op, om aan het rijke Hoegaarden zoveel mogelijk geld af te persen, ondanks de verbintenis van 11 maart 1860.

Lambrechts wist dat Hoegaarden goed bij kas was. Inderdaad, de gemeente had in 1859 een lang aanslepend proces tegen de Staat gewonnen, inzake een geschil nopens de grote baan naar Tienen, waardoor de terugbetaling werd verwacht van de zuivere som van 112.067,86 fr.

Daar kon wel iets van af voor Bost, dat het belangrijkste gehucht van Hoegaarden was en ten allen tijde zijn taksen en cijns aan de moedergemeente had betaald, zonder ooit iets degelijks te hebben bekomen, zo oordeelden de Bostenaars. Maar de Fransen hadden hun het woord "Gelijkheid" geleerd en dat zouden zij nu wel tegen Hoegaarden weten uit te spelen.

Op 27 april 1865 had de gemeente spontaan en eenparig de toelage van 1000 fr. goedgekeurd ten voordele van Overlaar, voor de bouw van een waterput, een stapelloods, een stal, een waskamer en een muur rond de pastorie.

Finoulst was de vriend van de andere Hoegaardse notabelen en onder vrienden was immers alles mogelijk.

Daarvan maakte Lambrechts gebruik, om in 1866 ook zijn deel voor Bost te vragen.

Niettegenstaande hij op de zitting van 14 maart 1860 verklaard had, dat de kapel van Bost voldoende ruimte bood, om alle gelovigen van het gehucht toe te laten, werd nu het kerkje te klein bevonden.

De kerkfabriek spoedde zich dan ook om op 14 aug. 1866 een verzoek te richten tot Hoegaarden om vergrotings- en restauratiewerken aan de kapel te mogen uitvoeren en vroeg bij deze gelegenheid een toelage. Lambrechts had laten opmerken dat Bost vijf maal belangrijker was dan Overlaar en dan ook vijf maal meer toelagen moest bekomen. "Gelijkheid voor iedereen" riep hij uit "wat Finoulst gekregen heeft voor zijn kerkfabriek moet ik ook hebben voor de mijne".

Op 23 aug. 1866 kwam het gemeentebestuur andermaal samen, waarin echter, ingevolge de laatste verkiezingen, nieuwe gekozenen zaten. Hebben gevolg gegeven aan de oproep:

Burg. Putzeys, Schepenen Vandermolen en Adams (ter vervanging van de overledene Schepen Christiaens), de Raadsleden Lambrechts, Dewil, J.J.Nijs, H. Vandertaelen, F. Finoulst inplaats van H. Finoulst en de twee nieuw verkozenen Dr. J.Bt. Van Nerum en Alex Nijs. Fr. Lodewijckx trad als Sekretaris op.

En ook deze ploeg stemde eenparig de toelage van 5000 fr. goed, voor de uitvoering der werken, die door de kerkfabriek van Bost op 16.000 fr. was geraamd, ondanks de resolutie van 14 maart 1866. Doch in het PV der beraadslaging werd goed en duidelijk genoteerd "dat niettegenstaande de toelage die de gemeente minzaam en vrijwillig schonk, er in de toekomst geen sprake meer mocht zijn, om de overeenkomst en verbintenis vanwege de notabele inwoners van Bost te verbreken."

Lambrechts die bijna gans Bost achter zich had, had andermaal een overwinning behaald.

DE NIEUWE KERK

=====

Op 17 december 1866 had de gemeente een tweede toelage van 1162,24 fr. aan Overlaar toegekend, voor de verdere afwerking van de goedgekeurde werken aan de pastorie, die de totale som van 6486,72 fr. bedroeg.

Bijgevolg had Hoegaarden hiervan 1/3 voor zijn rekening genomen (1000 fr. + 1162,24 fr.)

"Gelijkheid" riep Lambrechts andermaal uit en een nieuw plan werd ontworpen.

Zij hadden het project ter vergroting en restauratie van de oude kapel prijs gegeven en kwamen voor de dag met een gans nieuw bouwproject, dat veel hoger mikte.

Zij vilden een geheel nieuwe kerk oprichten die 36.773,71 fr. zou kosten.

Aan Hoegaarden vroegen zij alsdan, om de in 1866 beloofde toelage van 5000 fr. tot 7000 fr. te verhogen.

Zo had de Bostse kerkfabriek besloten in haar buitengewone zittingen van 14 aug. en 18 dec. 1867, waar Lambrechts had uitgeroepen:

"Een Lambrechts is 5 maal meer waard dan een Finoulst, deze vroeg 1/3 en hij bekwam het, wij eisen slechts een klein vijfde en zo wij dit niet bekomen, zal Hoegaarden met de apen uit Bost af te rekenen krijgen".

Op 23 dec. 1867 was de voltallige gemeenteraad tegenwoordig.

Het was dezelfde als deze bij de zitting van 23 aug. 1866 met bovendien nog de nieuw verkozen Dr. J. Bt. Godts.

De Burgemeester liet opmerken dat de gemeente wel een vrijwillige toelage van 5000 fr. had goedgekeurd voor de vergroting- en restauratiewerken van de oude kapel, maar niet voor de bouw van een nieuwe kerk, die volgens plan en bestek van de heer Van Arenberg, architect-wegeropziener van het Arrondissement van Leuven, op de buitensporige som van 36.733,71 fr. werd geraamd.

Verder werd ook nog naar voren gebracht dat de inwoners van Bost, met inbegrip van deze uit de Raad van de kerkfabriek; zich in 1860 op de meest formele wijze hadden verbonden, zelf alle kosten te dragen, zonder de gemeente erin te betrekken.

Zich hierop steunend had de gemeente dan ten uitzonderlijke titel de toelage van 5000 fr. goedgekeurd.

Daarop nam de gemeente het vast besluit, nooit nog iets aan de kerkfabriek van Bost toe te kennen, eender om welke redenen en waaruit voortspuit dat de kerkfabriek, indien zij toch een nieuwe kerk zou willen bouwen, waarmede de gemeente niet kan instemmen wegens de overdreven hoge som, zij zich slechts tot de notabele ingezetenen van Bost moet richten om de toelageverhoging te doen betalen.

En ten slotte, dat het bezit van de kerkfabriek uit Bost, zolang zij de nodige gelden niet bezat om een nieuwe kerk op te richten, als ontoereikend diende beschouwd te worden, om dit plan ten uitvoer te brengen.

Om al deze voorgaande beweegredenen, werd met 10 stemmen tegen 1.
(Lambrechts) besloten:

art. 1 : de aanvraag tot toelageverhoging te verwerpen
art. 2 : de plannen en het bestek van de bouw der nieuwe kerk niet
goed te keuren.

De gemeente behield nochtans wel haar belofte voor de toelage van
5000 fr. voor de vergrotings- en herstellingswerken van het oud
kerkje, maar verwierp volledig het project der nieuwe kerk.

EEN BEDENKELIJK GEVAL

Gezien de weigering van het Hoegaardse gemeentebestuur, moest de
kerkfabriek van Bost er toch iets op vinden om het bouwproject te
doen aanvaarden.

Hiervoor richtte zij zich tot de hogere instanties.
Zij kregen het gedaan dat op 16 mei 1868 een lid van de Bestendige
Deputatie, samen met architect Van Arenbergh naar Bost kwamen, om
er ter plaatse een onderzoek in te stellen. Het is niet bekend hoe
er gemanoeuvreerd werd, maar de architect noteerde in zijn P.V.
van vaststelling, dat het oud kerkje in puin dreigde te vallen en
NOCH hersteld, NOCH vergroot kon worden, zodat alleen de bouw van
een nieuwe kerk mogelijk bleef. Een bedenkelijk geval.

De Arrondissements-Commissaris had deze vaststelling aan de Hoe-
gaardse gemeenteraad laten kennen door zijn brief van 25 mei 1868.
Op 6 juni 1868 riep de Burgemeester dringend de Raad op, om over
deze nieuwe elementen te beraadslagen.
In tegenwoordigheid van het voltallig gemeentebestuur ving de zitting
aan.

Gezien de brief van de Arrondissements-Commissaris van 25 mei 1868,
waarin de beslissing van de Bestendige Deputatie en de vaststelling
van architect Van Arenbergh stonden vermeld.

Gezien de beraadslaging van de gemeenteraad, waardoor deze toelage
van 5000 fr. goedgekeurd voor de herstelling en vergroting van het
bestaande kerkje.

Gezien de besluiten van de Bostse kerkfabriek, genomen tijdens haar
buitengewone zittingen van 14 aug. en 18 dec. 1867, nopens een
bouwproject van een nieuwe kerk, evenals de plannen, het bestek en
alle andere stukken uit het dossier.

En overwegende dat de gemeente geen enkele reden meer heeft om aan
de kerkfabriek het bouwproject af te raden, vermits door het onder-
zoek van 16 mei 1868 werd aangetoond, dat het huidige kerkje noch
vergroot, noch hersteld kan worden en dat de gemeente niet bij
machte is voor een hogere som tussen te komen, dan deze die zij ge-
willig heeft goedgekeurd.

Overwegende dat de zeer solvante inwoners van Bost, de verbintenis hebben aangegaan, de gemeente Hoegaarden vrij te stellen van alle verdere eventuele lasten inzake de kerkbouw, zoals duidelijk in het dossier staat vermeld en ten gepaste tijde aan de Aartsbisschop, de Bestendige Deputatie en het Gouvernement werd onderworpen.

Werd besloten:

- art.1: de plannen en het bestek betreffende de voorziene constructie van de nieuwe kerk goed te keuren
- art.2: dat de gemeente in de onkosten zou tussen komen voor de som van 5000 fr. (en niets meer)

Langs de ene kant dreef Bost zijn wil door en langs de andere kant bleef Hoegaarden bij zijn beslissing.

Lambrechts had hun voor feiten gelegd, waartegen zij niet konden opkomen, vermits de Bestendige Deputatie alzo had beslist.

TEGENKANTING

=====

Hiermede was het laatste woord echter nog niet gesproken, de moeilijkheden zouden nu pas beginnen.

Ook de Koninklijke Commissie voor Monumenten moest de plannen nog goedkeuren en deze Commissie liet opmerkingen gelden en verwierp het project, omdat het veel te wensen overliet op architecturaal gebied.

Zodoende moest architect-wegenopzichter Van Arenbergh zijn oorspronkelijke plannen en prijzen herzien en er kwam een verhoging bij te pas van 2.842,39 fr. hetgeen de kostprijs reeds op 39.615,1 fr. bracht, verminderd met 600 fr. voor de waarde van het recuperatiemateriaal uit de oude kerk.

Zo werd vernomen uit een schrijven van de Arrondissements-Commissaris van 12 dec.1868.

Ingevolge het indienen van deze nieuwe plannen en prijzen moesten zij nu ook terug ter goedkeuring worden onderworpen van de gemeenteraad. Deze kwam hiervoor voor de zoveelste maal bijeen op 26 dec. 1868. Met uitzondering van de Raadsleden Van Nerum en Alex Nijs, was de Raad voltallig.

Rekening houdend met de opmerkingen van de Commissie voor Monumenten, die zeker op haar beslissing niet zou terug komen en met de prijsverhoging hierdoor veroorzaakt, had de gemeente liever een meer nederige kerk gezien, minder kostelijk en meer in verhouding met de magere inkomsten van de kerkfabriek, uitsluitend beantwoordend aan de behoeften van de godsdienst.

Nochtans zou het gemeentebestuur nu een slecht figuur slaan (in de ogen van de Bestendige Deputatie natuurlijk), moest zij de realisatie van het project tegenwerken, temeer dat er reeds een toelage van 5000fr. was goedgekeurd.

De vergadering liet evenwel opmerken, dat de gemeente reeds een aanzienlijk deel had uitgegeven voor de uitvoering van meerdere andere werken ter gezondmaking en voor de bouw van verschillende schoolgebouwen.

En bovendien stond de gemeente op het punt hoge uitgaven aan te wenden, voor de oprichting van een ziekenhuis of een verpleeginstelling en bijgevolg grote moeilijkheden zou ondervinden, met wat er zou overblijven, voor de verwezenlijking van nog tal van andere openbare werken, die even grote bezorgdheid vergden.

Er werd dan ook besloten, dat er geen mogelijkheid bestond, om tot een nieuwe daad van vrijgevigheid ten overstaan van de Bostse kerkfabriek over te gaan.

De nieuwe bouwplannen en het bestek werden evenwel goedgekeurd, maar op uitdrukkelijke voorwaarden, dat de gemeente niet hoger zou moeten tussen komen dan voor de vastgestelde toelage van 5000 fr.

Men heeft al lang kunnen opmerken, dat alles rond de centen draaide, dat Bost overdreef en geld wilde afpersen, maar dat Hoegaarden koppig op zijn centen bleef waken. Hier dient echter wel gezegd dat de toenmalige gemeenteraad grotendeels onder liberale en zelfs anti-clericale invloed stond en dat het om een principiëskwestie ging.

wordt vervolgd.....

VOETBAL

en HOEGAARDSBIER

=====

M. Dodion - H. Van Nerum

In een vorige aflevering van Alpaidis hadden we het over de bierstoop of "pot" zoals onze voorouders zegden. Nu willen we het hebben over een soort voetbalspel dat bestond in Geldenaken en Tienen en ook in Henegouwen, vóór het huidige Engelse voetbal zijn opgang begon. (1) En toeval of niet, maar ook dat spel leidde tot grote dorst en ook toen moesten de overwinningen gevierd worden en de nederlagen weggespoeld met.....Hoegaards bier.

Te Geldenaken vierde men elk jaar het feest van Maria Boodschap in de kapel "de la Maladrerie" die rond 1840 al verdwenen was. In de namiddag liep men de zogenaamde "souic" een spel dat in de eerste helft van de 19 eeuw al niet meer beoefend werd. Het spel bestond hierin, dat een bal, met de dikte van een menschen hoofd, gevuld met paardenhaar en met vel overtrokken aan het doel moest gebracht worden.

De hoogste magistraat van de stad duidde dat doel aan. Dan wierp hij de bal vanuit het midden van de renbaan naar de spelers, die in twee ploegen verdeeld waren. De eerste partij bestond uit gehuwde mannen, de tweede uit ongehuwde.

De winnende partij werd door het hoofd van het stedelijk bestuur geluk gewenst en met tromgeroffel, en gevolgd door de verliezende partij, naar het stadhuis geleid, waar de overwinning gevierd werd door het drinken van menige pint Hoegaards.

Eertijds werd dit spel ingevoerd om als oefening te dienen voor de genezende melaatsen. Geldenaken werd inderdaad herhaalde malen door melaatsheid geteisterd.

Uit een handschrift uit de tijd der Franse Omwenteling blijkt dat bedoeld spel nog in de streek gekend was.

In 1776 tekenden eigenaars van velden verzet aan wegens de schade toegebracht aan hun oogst. Er werden processen ingespannen en door een arrest van de Raad van Brabant van de 1 maart 1780 werd het spel verboden, na vier jaar procederen.

Ook in Tienen was dat spel gekend. Reeds in 1522 werd het vermeld en in stukken van 1780 vindt men er nog sporen van.

Op de plaats die nu nog "Grijpen" genoemd wordt stond in de 13e eeuw reeds een leprozenhuis. En het is daar dat het voetbalspel beoefend werd.

- (1) In Engeland werden er heel wat werken uitgegeven over dit oude spel, daar noemde men het "soul", enigzins gelijkend op "souic". Het voetbal van nu is dus enkel de verrijzenis geweest van een oud spel, volksvermaak, dat 500 jaar geleden reeds geliefd was.

In een oud Vlaams handschrift lezen we het volgende:

"Eene derde recreatie te Thienen was, genoemd den acker loopen te grijpen, dese recreatie hadde plaets des maendags in de Kermisweke naer den middgh, alle meijers en de pastoors met hunne parochianen wierden hier toe versocht door die magistraet, een ieder die quamp, was ten besten gekleeden ende vriendelijk gecomen, dese recreatie bestond in een amusement door eenen redelijken bal, welcken door den meijer wierd geworpen in den acker, ende als dan met de voeten sijnde voort gejaegt tot bij die riviere mene, soo sagh men dikwils persoonen vallen in het waeter, welke te ieverigh waeren om desen bal op te vatten; ende alsoo den prijs daer op gestelt te connen winnen, dit gelijke recreatie hebbe ik sien gebeuren te Geldenaken achter het Casteel ten jaere 1767 ende wierd genaamt "rouler la boule".

Op gestelde ure sag men omtrent het stads hotel (stadhuis) compareeren eene partij oft troupe van jaegers wel gekleed, ende vele jonkheijd daer kennen gaen, voor uyt gaende eene schoon musiek, ende sy vergeselschappen den leeren bal die door eenen jaeger wierd gedraegen geaccompagneert door den heere meijer ende magistraet, soo allen het volck op ende omtrek den acker vergadert was, soo wierd desen bal geworpen inden acker tot grijpen, ende voortgedreven door het volck door tot inde wijden regensterende de riviere mene, als een amusement ende tot recreatie van het volck, somtijts sag men den bal bijna gevangen, somtijts sag men eenen naloopen in het water des mene vallen, den langen lesten wierd den bal gevangen en den vasthoudenden liefhebber won. alsoo eenen prijs, ende het volck keerde lanx den Carlowycx gange ter stadt waerts met vreught ende acclamatie, desen Carlowycx ganck ofte wegh was van wederzijde beplant met boomen tot bij het broeck, wanneer die magistraet eene recreatie gaf aen het volck die den acker hadde geloopt soo ons getuygen die stadt overgebleve rekeningen van 1522 tot 1548 alnog ter greffie liggende, tot de welke den leser can recours nemen". (2)

Zo hebben we nu een en ander over de voorloper van ons huidige voetbal onder ogen genomen en gezien dat Hoegaards bier erg gegeerd was in Geldenaken (3)

Of het Hoegaardsbier te Geldenaken officieel werd ingevoerd ofwel gesmokkeld blijft hier ook nog een open vraag. Laten wij het in het kader van dit artikel zo stellen dat er zeker zoveel Hoegaards illegaal binnenkwam te Geldenake, als langs de gewone toeweg.

In een volgend artikel zullen wij dieper ingaan op de appreciatie van het Hoegaards wit bier doorheen de tijden.

Wie dacht wat over het Hoegaards en ... waarom? Was het Hoegaards bier zo lekker en zopresentabel, of was het naijver en nijd die tot bepaalde uitspraken leidde?

- (2) De Tiense stadsrekeningen uit die periode bestaan niet meer. Veel werd verwoest in 1635, bij de veldtocht der Fransen en Hollanders in onze gewesten. De troepen die toen Tienen verwoestten, hebben in dit jaar ook het klooster van de Paters Bogaarden (Mariadal) verwoest.
- (3) Geldenaken was niet Luiks bezit zoals Hoegaarden maar wel één van de Waalse steden van het Hertogdom Brabant tot aan de Franse Omwenteling.

EEN LAATSTE WENS

20 JAAR GELEDEN

=====

In de "Geschiedenis van 't Nieuwhuys" staat op blz. 22/23 het volgende te lezen:

In 1961 werd de Gulden Lelie, de aloude familie-gilde Van Nerum weer in 't leven geroepen. Zij was na 60 jaar in de vergeethoek geraakt. Julien Van Nerum uit 't Nieuwhuys werd tot ouderdomsdeken uitgeroepen. Hij stelde de vroegere tradities weer in ere en slaagde erin vele oude panden van vernieling te redden. Al deze voorwerpen werden als relieken in 't Nieuwhuys bijeengebracht en opgeborgen.

Op 20 april 1963 organiseerde de Gulden Lelie een eendaagse tentoonstelling van al deze en andere panden in de zaal PAX, onder het thema "Oude Geslachten".

Deze tentoonstelling oogstte zo een groot sukses en zoveel bijval, dat Julien Van Nerum de wens uitdrukte, dat na zijn dood in zijn huis een museum zou worden opgericht, waarin al deze panden en voorwerpen voor het nageslacht zouden bewaard blijven en zichtbaar gesteld aan het publiek.

Op 26 nov. van hetzelfde jaar overleed Julien Van Nerum ingevolge een verkeersongeval en het Nieuwhuys ging over op zijn zoon.

Deze moest zich over de verdere lotsbestemming van het eeuwenoude Nieuwhuys uitspreken en kiezen tussen het niets ontziende materialistisch heden of de eerbied voor het traditievolle verleden.

De laatste wilsbeschikking van zijn vader indachtig besloot hij van 't Nieuwhuys een museum te maken.

In Mei 1965 opende het Museum zijn deuren en kreeg sindsdien reeds meer dan 250.000 bezoekers over de drempel. Deze 250.000ste bezoeker was de heer Devaux uit Hoegaarden. Hij betrad het historisch gebouw op 6 Augustus te 14,10 uur laatstleden en werd op traditionele wijze verwelkomd en gevierd op 3 September 1983, dus 20 jaar na de uiting van de laatste wilsbeschikking.

1300

JAAR

ERMELINDIS

te **MELDERT**

600 - 1900

"BU SINT ERMELUND, NEEMT ALLE KWAEL EEN EIND,,

"DE HEYLIGE ERMELINDIS GENEEST ALLE KWAED,,

Melderse Spreekwoorden

BIBLIOGRAFIE

- J. Tarlier - A. Wauters, La Belgique ancienne et moderne. Géographie et histoire des communes belges, Province de Brabant, Arrondissement de Louvain, Canton de Tirlemont, Brussel, 1876, p. 60 - 78.
- 1900 Jubile van 1300 jaren van de H. Ermelindis, maagd en patrones van Meldert, 600 - 1900. Gedenkboekje der jubelfeesten voor ons en voor ons nageslacht. Door een ooggetuige, Lier, (1900) 12°, 31p. (Met inkt verbeterde uitgave door Alphonse Meunier, exemplaar van de Koninklijke Bibliotheek)
- Kort begrip van het Leven van de H. Ermelindis Maegd, wonderbaere Patroonesse van Meldaert, Leuven, (1728) 19 p.
- L. Tulkens, De strijd tegen de pijn, III, Tegen lamheid van armen en benen, Brabantse Folklore, XLIII (1965) p. 275 - 288
- E. Van Heurck, Les drapelets de pèlerinage en Belgique et à l'étranger, Antwerpen, 1922, 530 p.
- J. Vander Velpen, Een Middeleeuws Klooster op Blotenberg bij Meldert Hoegaarden, Eigen Schoon en de Brabander, XLI (1958), 1, p. 29-44
- J. Melkenbeeck, Oude Brabantse Familiewapens, Meldert - Eigen Schoon en de Brabander, XLI (1958), 5, P. 392
- A. De Cock - I. Teirlinck, Brabantsch Sagenboek, II, p. 208-214
- A. Meunier, De H. Ermelindis, patrones van Meldert, Brabantse Folklore II (1922-23), p. 23 - 33 + afbeeldingen
- A. Verbouwe, Iconografie van Vlaamsch Brabant, Kanton Tienen 1946
- J. Philippen, De Oostbrabantse Bedevaartvaantjes van vóór 1850 (1964)
- E. De Seyn, Geschied- en Aardrijkskundig woordenboek der Belgische gemeenten (1939)
- J. De Vries, Etymologisch Woordenboek 1959
- A. Van Den Broeck - Melon, De H. Ermelinde, De Hagelander 1893 p15, 16
- J. F.V., De "Sint Ermeliene Doern", De Hagelander, 1900, p. 118
- Het leven van de H. Ermelindis, patrones van Meldert, Tienen 1849
- Bewoningsgeschiedenis van Hoegaarden, Millenniumtentoonstelling 1981, Hoegaarden, p. 57 - 62.

I -- MELDERT ROND 1900

Toen de grootse eeuwfeesten ter gelegenheid van 1300 jaar Ermelindis werden voorbereid en gevierd is Meldert een gemeente van 900 ha en een 230 tal huizen.

Rond de 1100 inwoners leven er op dat ogenblik nog hoofdzakelijk van de landbouw.

De drie grootste hoeven zijn het Hof van Gaet (M.A. Van Goedtsnoven, 50 ha), het Hof van de Armen van Leuven te Overhem (eigendom van de direktie van de suikerfabriek van Hoegaarden, 50 ha), en de Hoeve Meens (rechtover voorgaande) van Charles Meeus, 40 à 50 ha) (2). Tot het einde van de 19e eeuw brouwen de gebroeders Jean en Theodoor Meeus op deze hoeve een bier dat gelijkt op het Wit Bier van Hoegaarden (in de 18e eeuw waren er 6 brouwerijen en 1 stokerij).

Nu in 1900, is het Charles Meeus die de brouwerij verder zet.

De Doppeltmolen (watermolen met 1 rad) is eigendom van de Graaf d' Oultremont en wordt uitgebaat door de familie Hendrickx.

Het centrale deel van het dorp is gebouwd op een soort schiereiland, begrensd door de twee beken die samenlopen in de Meenbeek.

Recht over de kerk is er een straat met enkele mooie woningen.

Aan dit centrum grenzen de huizen, gegroepeerd ten Noordoosten, nabij de Sint Laurentiusweg.

Verder is er een groep huizen in het O-Z-Oosten op de hoogte "Houillenberg" en het naar het westen gebouwde belangrijkste gehucht, waarvan de oudste benaming Nederhem is.

De Doppeltmolen staat 1200 meter naar het Noordoosten met rond zich enkele armzalige hutten.

Naar het Noordwesten toe is er het belangrijke gehucht Babilom.

Ten Westen ligt Overhem-Meer met het pachthof "'t Hof 't Overhem" van de familie Vanbiesen - Leclerc en het hoger vermelde Hof ter Meeren (uitgebaat door de suikerfabriek van Hoegaarden).

Keulen (Ceulen) bestaat uit één straat die evenwijdig loopt met de Molenbeek of Meenbeek tot aan haar bron.

Gaet langs de weg naar de kerk van Sluizen, bezit een belangrijke Gaethoeve die wij hoger vermeldden.

Op een hoek van de weg staat de kapel van Gaet of Sint Kwirinuskapel. Schoorbroek is een arm gehucht langs de Schoorbeek en loopt verder door het grondgebied van Sluizen.

Tussen de Schoorbeek en de Molenbeek staat met park, het neo-gotische kasteel van Graaf d' Oultremont.

- (2) Charles Meeus werd geboren, leefde en stierf te Meldert van 1857 tot 1936. Zijn vrouw Pelagie Marichal was van Opprebais en stierf in 1913. Zij waren de schoonouders van de Hoegaardse burgemeester Leopold Lodewijcks en Dokter Emile Lodewijckx, die eveneens behoorden tot de Confrerie der V Geslachten van Hoegaarden. Charles Meeus was zoon van Cornelis Meeus en Ermeline Van Hagendoren.

II - DE GESCHIEDENIS VAN MELDERT

Meldert was bewoond vóór onze tijdrekening en bezat daarna ook minstens zijn Romeinse villa op de Blootenbergh.

De eerste geschreven vermelding echter gaat terug tot de negende eeuw. Bij de verdeling van Lotharingen in 870 worden Meldrada en Calmontis (Chaumont, Calfsberg = Blootenbergh, Hoegaarden ?) vermeld bij de bezittingen van de Sint Baafsabdij.

Omdat Meldert behoorde tot het bisdom Luik, wordt de plaats onrechtmatig door de Luikse bisschoppen ingepalmd en bij hun wereldlijk territorium gevoegd.

Nochtans erkende Meldert sinds de oudste tijden de soevereiniteit van Brabant, dat er een schepenbank had, vazallen en laten.

Principieel had Meldert een meier die de hertog vertegenwoordigde. Zo was er een zekere Jan Van Li(e)re meier in de 13e eeuw.

Later was er nog alleen een sergrant ondergeschikt aan de meier van Kuntich, want wegens de geringheid van de functie waren er geen kandidaten.

In 1269 was de Schepenbank samengesteld uit Henri Van den Berg, Willem van Overhem, Sieger Provincheel, Willem Vanden Bosch, Olivier de Monte (Vanden Berg), Walter Moyszoon en Godfried De Deken.

Zij hielden zitting in de herberg die toebehoorde aan de heer van Meldert en de benaming droeg "In de Prins-Kardinaal"

Brabant richtte er ook een rijk gedoteerd beneficie op voor de bediening van de Sint Ermelindiskapel.

Meldert was om twee redenen politiek belangrijk.

Enerzijds was het dorp gelegen tussen de twee Luikse enclaves Hoegaarden en Tourinnes/Bevekom, terwijl het anderzijds de verbinding vormde voor Brabant tussen Waals Brabant en Leuven/Tienen.

Er werd trouwens tol geheven te Gaet, bij de kerk en bij Doppelt.

Libert van Meldert, die behoorde tot de raad van Johanna van Brabant kreeg in 1391 de rechterlijke macht en de cijns van de Brabantse domeinen Meldert en Budingen.

Libert I werd opgevolgd door zijn zoon Libert II. Onder Antoon van Bourgondië werden de voornoemde rechten terug geannuleerd, maar opvolger Filips van Bourgondië (1419-1467) was verdraagzamer en de heren van Meldert kregen de levenstocht van de jurisdictie, maar zij mochten geen belasting innen zonder toestemming van de hertog. Deze weinig duidelijke en wisselende regeling zorgt voor een paar betwistingen.

Zo zien we dat in 1420 - 1421 Nicolaes Die Smet van Meldert de belasting ontvanger uitschold inplaats van te betalen en in 1428 doet Nicolaes Vanden Payhuyse iets gelijkaardigs dat de rechtsarchieven haalt. Zo maken we ook mee dat de substituut Walter Van Aelst aangesteld door de domeinontvanger van Tienen, Pieter Van der Motten meier wordt te Meldert toen Libert II de jurisdictie kreeg (1430). Prompt rekende Walter Van Aelst niet meer af met Van der Motten en een hele rechtsprocedure begint.

In diezelfde 15e eeuw ontstond er ook een conflict tussen de heren van Meldert en Sluizen in verband met de grenzen van Sluizen, een parochie van Meldert.

Tijdens de troebelen onder Maximiliaan van Habsburg (einde 15e eeuw) bezette Antoon van Montenaken, heer van Grazen en Wilderen, kleinneef van Catharine Pinnock, dame van Meldert, het kasteel van deze laatste.

Vele huizen en schuren werden in brand gestoken door de legerbende en de ravage was zo groot dat Meldert van 1488 tot 1490 geen cijns moest afdragen.

Tijdens de godsdienst troebelen onder Filips II van Spanje, laat de spaansgezinde heer van Meldert, Willem van Oyenbrugge, in 1567, de kerkschatten overbrengen in zijn kasteel.

In 1568 wordt juist op tijd het schrijn van Sinte Ermelindis overgebracht naar Landelies (aan de Samber), want het kasteel wordt in brand gestoken door de opstandelingen tegen Spanje.

Bij een tweede invasie van de Prins van Oranje in Brabant in 1572 wordt het schrijn naar Luik in veiligheid gebracht en vervolgens een tweede maal naar Landelies in 1576.

Deze barbaarse invallen van huursoldaten maakten dat het dorp voor jaren verlaten was, maar..... de kerk werd niet geplunderd.

Na het twaalfjarig bestand onder Albrecht en Isabella (1609-1621), wordt het dorp verwoest door de Hollanders.

De pastorie en het Hof van Arras brandden totaal af, maar ditmaal bleef het kasteel gespaard.

In 1627 en 1629 komen de Jezuiten van Leuven (in volle tijd van de contra-reformatie) op aandringen van de heren van Meldert, de familie van Oyenbrugge, de Sinte Ermelindiskultus terug stimuleren.

Maar pas op het einde van die eeuw geven de van Oyenbrugge's het schrijn terug nadat er een ijzeren afsluiting was geplaatst en de enige sleutel berustte bij de zaakgelastigde van de heer.

Onwetendheid, bijgeloof en superstitie vierten rond 1700 hoogtij in het dorp dat nu totaal geruineerd was door de lange Spaans-Franse opvolgingsoorlogen.

Tweemaal in 1705 en 1707, heeft Meldert de twijfelachtige eer gehad Malborough te moeten logeren op het kasteel. Waar in 1705 zijn leger te Bevekom kampeerde, had hij in 1707 zijn soldaten meegebracht van 31 mei tot 10 augustus!

De radeloosheid en de uitzichtloosheid van de bevolking is zo groot dat de parochianen de kerk verlaten zodra de pastoor begint te preken, ofwel naar de vroegmis komen.

Op de feestdagen vooral kunnen de priesters de inwoners niet van dansen afhouden.

Zo werden er in 1703 op Pinksreen en op de Quatertemperwoensdag van juni (3) publieke dansfeesten gehouden. Naar de geestelijkheid luistert men niet meer, maar wel naar bezweerders als bijv. Margareta, de weduwe van Bartholomeus Soetaers.

(3) Tweede Sinksendag is de dag van de grote processie. De Quatertemperdagen zijn de vastendagen, woensdag, vrijdag en zaterdag van de eerste week van elk seizoen.

De 18e eeuw is veel rustiger, zodat het dorp en het dorpsleven zich snel herstelden en zelfs een bloeitijd tegemoet gingen. In de 14e eeuw werd er al tarwe, rogge en haver verbouwd maar toch was het overgrote deel van Meldert dan nog heide. Nu zien we dat rond 1750 al heel wat meer land omgezet is tot akkers en weiden. Getuige daarvan is de telling van 1747 die als resultaat geeft:

120 paarden, 152 koeien, 284 ossen, 58 kalveren, 86 vaarzen, 110 varkens en 571 schapen.

In datzelfde jaar worden er trouwens 6 brouwerijen en 1 stokerij geteld. Er zijn toen (zonder Sluizen en zonder de kinderen jonger dan 7 jaar) terug 343 inwoners, waaronder 31 knechten en 30 meiden. Hieronder bevonden zich wel 37 armen en we mogen niet vergeten dat het Meldertse geëelte van Sluizen een groot aantal arme huisgezinnen telde.

Tegen het einde van de 18e eeuw omvat de parochie 751 personen, (120 personen en 4 arme huisgezinnen van Sluizen inbegrepen).

In 1780 dan werd de pastorie heropgebouwd en de toren hersteld.

Tijdens de Franse annexatie periode en het Schrikbewind dat ermee gepaard ging wordt Meldert van 1795 tot 1801/2 gevoegd bij het kanton Hoegaarden.

De boerenkrijg en pastoor Colpaerts zullen dan een grote rol spelen in het verzet.

In de helft van de 19e eeuw telt Meldert voor het eerst meer dan 1000 inwoners, een blekerij, een weverij en een brouwerij.

De school en de parochiezaal worden gebouwd in 1846, de tweede sakristij in 1864.

Het kasteel wordt in 1845 afgebroken en vervangen door een neo-gotisch bouwwerk.

Op 22 juli 1849 worden de relikwieën in een nieuwe kast gezet, een kopie van de oude, door kardinaal Sterckx en in datzelfde jaar wordt de oude confrerie van Sinte Ermelindis heropgericht (2.4.1849)

III - DE HEREN VAN MELDERT

=====

Meldert was zoals we beschreven hebben, een kleine strategische plaats. Het ligt dus voor de hand dat een plaatselijke heer (ridder) er een zeer grote rol speelde.

We geven achtereenvolgens en chronologisch de verschillende Heren van Meldert, die gezien hun positie veel invloed hadden in het hertogdom Brabant en anderzijds in een vorm van absolute heerschappij regeerden over Meldert.

Ridder Iwein van Meldert leefde in 1279 en 1306. Hij was Meier van Tienen in 1279, drossaard van Brabant in 1286-7 en hij onderscheidde zich in de slag van Woeringen. Zijn familiewapen: in zilver een hermelijnen schildhoofd beladen met drie rode palen, werd het zegel van de Schepenen van Meldert. Ditzelfde wapen werd bij K.B. van 21 juli 1923 toegekend aan de gemeente.

Ridder Hendrik van Meldert was dienaar van de Brabantse hertog Jan II. Hij kreeg Racourt in leen in 1299 en was misschien broer van de voorgaande.

In 1324 was Iwein II, zoon van Rodulfus, heer van Meldert. Hij overleed kinderloos en de heerlijkheid kwam aan zijn oudste zuster, Margareta, die huwde met Ridder Hendrik van Opwinde. Hun nakomelingen noemden zich "van Meldert" maar behielden het wapen "van Opwinde", nl. in blauw een zilveren leeuw, roodgenageld en getongd.

Hendrik II van Opwinde

Zijn zoon Libert kocht in 1392 de jurisdictie van Meldert en Budingen van hertogin Joanna van Brabant.

Libert II, zoon van vorige, volgde op in 1425-26. Hij stierf op 22 december 1484 en was tweemaal gehuwd, eerst met Jeanne van Grez en dan met Catharina Pinnock. Zijn grafzerk staat onder de romaanse toren, een gewapend ridder voorstellend. Maar Libert werd samen met zijn eerste vrouw begraven in Sinte Gertrudis te Leuven. Catharina stichtte een dagelijkse mis in Sint Pieter te Leuven, in het "Meldertschoerken" (klein koor van Meldert). Deze Libert was Schepen, gezworene en burgemeester van Leuven, raadsheer van de hertog. Hij woonde te Leuven in een herenhuis op de hoek van de Bogaerdenstraat en de toenmalige Provooststraat.

Antoon, kleinzoon van Willem van Montenaken (Libert II had geen wettige erfenamen). Deze regeling gebeurde volgens een codicil van Libert II, ten gunste van Antoon, kleinzoon van Willem van Montenaken, die getrouwd was met Margaretha, zuster van Libert. Zo kreeg Antoon Meldert, Budingen en een molen te Tienen. Antoon huwde Cornelia van Rijmersmael en bleef kinderloos.

Willem van Coolhem, genaamd van Oyenbrugge, ridder en heer van Duras (gestorven in 1543)

Willem was gehuwd met de zuster van Antoon, Marie van Montenaken.
Hij was ook erfelijk maarschalk van Luik.

Jan van Coolhem, in 1540 door Keizer Karel tot Graaf van Duras benoemd en oudste zoon van Willem. Zijn broer Charles was kanunnik van Sint Lambertus.

Willem van Oyenbrugge, gehuwd met Antoinette Vander Gracht.
Hij was de derde zoon van Willem.

Willem, zoon van Willem van Oyenbrugge, gehuwd met Anne van Corswarem. Deze stierf in 1625 en was zelfs gouverneur van Bouillon in 1609. Zij hadden 12 kinderen.

Jacobus van Oyenbrugge, zoon van voorgaande, gehuwd met anne, dochter van Guillaume de Berlo, heer van Hozémont.
Het praalgraf van Jacobus (gestorven in 1691) en van Anne (stierf in 1693) bevindt zich in de middenbeuk van de kerk.

Godfried van Oyenbrugge die drie zoons en drie dochters had.

De derde dochter Anne-Catharina-Antonia-Ermelindis van Oyenbrugge van Duras erfde in 1692 het patrimonium van de twee voornaamste takken van de familie van Oyenbrugge van Coolhem: de baronie Meldert en het Graafschap Duras, met de heerlijkheden Wilderen, Runkelen, Grazen.... In 1705 huwde zij met Philippe-François Van der Noot, patricier van Brussel. Zij stierf in 1717, haar echtgenoot in 1759.

Jean-Joseph-Louis, zoon van voorgaande echtelingen, wordt dan baron van Meldert tot aan zijn dood in 1767. Hij bleef ongehuwd.

In 1768 wordt Jean-Joseph-Philippe, Graaf vander Noot benoemd en hij mocht zijn wapen bedekken met een kroon met vijf parels.
Hij was lid van de Staten van Brabant en speelde een grote rol in de Brabantse Omwenteling als hevige tegenstander van Jozef II.
Hij stierf in 1802.

Opvolger wordt Louis Lamoral de Ligne, gehuwd met de enige dochter van voorgaande, Louisa-Josephina, die stierf in 1863, na een tweede maal gehuwd te zijn met Charles-Ferdinand-Joseph, Graaf d'Oultremont.
Daarna gaan Meldert en Duras naar Græaf Adrien-Eugène-Paul-Victor d'Oultremont, zoon van Charles-Ferdinand-Joseph. Hij huwde met Valérie Françoise de Copis.

IV - DE LEGENDE VAN DE HEILIGE ERMELINDIS

=====

Van de heilige Ermelindis zijn er drie oude levensbeschrijvingen:

1. De Vita Ultrajectensis (Utrecht)
2. De Vita afkomstig van het klooster van Korsendonk
3. De Vita geschreven in het klooster van Bethleem bij Leuven.

De Vita = het leven.

De tweede en derde levensbeschrijving komen grotendeels overeen met de eerste maar zijn wat breedvoeriger. Het handschrift van de Vita van Utrecht is uit de 14e eeuw en moet een kopie zijn van een Vita uit de 11e eeuw of nog ouder.

Wij geven hier de legende zoals zij in 1728 werd gedrukt en uitgegeven onder de benaming "Kort Begrijp van het Leven van de H. Ermelindis Maegd, Wonderbaere Patroonesse van Meldaert".

Ermelindis is geboren in de omstreken van Tienen op de grens van Brabant en Luik uit zeer doorluchtige en rijke ouders. Haar vader was prins Ermenoldus en haar moeder prinses Ermesindis, enige dochter van Ermenoldus, eerste zoon van Carlomen van Austrasië en broer van Pepijn van Landen.

Pepijn van Landen was vader van de heilige Gertrudis en Begga. Ermelindis was als kind zeer onderdanig aan haar ouders en zeer godsvruchtig. Tevens was zij uitzonderlijk mooi en geestelijk volkomen gaaf. Al was zij een kind, zij gedroeg zich niet kinderlijk, zij hechtte geen belang aan eten noch aan kinderlijk gezelschap.

Haar bijzonderste deugd was die van ootmoedigheid, waarvan zij wist dat het de basis was van een heilig leven.

Daarom schuwde zij alle pracht, alle ijdelheden en lichtvaardigheid. Op de leeftijd van twaalf à dertien jaar liet zij zich zelden op straat zien of tussen de mensen. Integendeel bleef zij in de kamer van haar moeder de Psalmen van David leren en het woord van God aanhoren en beschouwen.

Op huwbare leeftijd gekomen zwoer zij voor eeuwig vijandschap aan de wereld en beloofde zij trouw en eeuwige zuiverheid aan haar hemelse bruidegom Jezus.

Nochtans dongen menige machtige en rijke prinsen naar haar hand en probeerden haar ouders haar met alle geweld tot een huwelijk te bewegen en kinderen voort te brengen.

Maar Ermelindis bleef onbewogen, sneed zich de haren af en toonde zo dat zij de wereld de rug toekeerde.

Haar ouders zagen tenslotte in dat zij nooit haar voornemens zou veranderen en gaven haar een klein dorp, Odenca ter Dunck bij Lovenjoel om zich te kunnen voorzien in haar onderhoud.

Ermelindis is dan alleen weggegaan, zonder iets mee te nemen en zocht zeer zorgvuldig een plaats uit waar zij God kon dienen. Zo kwam zij te Bevekom dat toebehoorde aan twee adellijke gebroers, jong en ongehuwd, ijdel en werelds. Zij woonde er enige tijd in de mening dat God deze plaats voor haar had bestemd. Dag en nacht was zij in de kerk te vinden, zij liep blootsvoets, was ootmoedig en gedienschtig en dacht niet aan haar afkomst. Zij was een lelie onder de doornstruiken.

De duivel liet haar nochtans niet met rust. Hij openbaarde zich aan haar in de gedaante van wrede duivels, van wilde en bloeddorstige dieren, hij gooide haar olie om die ze in een aarden kruik bewaarde. De twee gebroeders waren hopeloos verliefd op haar en bespieden haar om haar in een onbewaakt ogenblik alleen te vinden, en te kunnen overweldigen. De broer die het meest op haar verliefd was deed beroep op de koster om Ermelindis voor zich te winnen. Zij ging immers minzaam met de koster om die haar 's nachts in de kerk moest binnenlaten. De koster die zeer goed wist dat Ermelindis niet te overpraten was gaf de jongeman de raad haar op een nacht met geweld te schaken. Op de bewuste nacht bleef Ermelindis tegen haar gewoonte in slapen. In haar dromen hoorde zij een hemelse stem die haar toeriep: "Vertrekt Ermelindis, vertrekt, en bewaar uw maagdelijkheid die ge aan God geofferd hebt." Ermelindis schrok wakker, luisterde ogenblikkelijk en vertrok. Onderweg heeft een Engel haar bevolen de baan te volgen die zij ingeslagen was met de woorden: "Gij zult komen in een dorp, dat gij Meldert zult noemen en daar heeft de Heer U een plaats bereid om uw belofte te volbrengen".

Zo kwam Ermelindis te Meldert, een plaats geschikt voor een heilig leven omdat er nietveel mensen kwamen en zij niet dikwijls gestoord werd in haar goddelijke bezigheden. Lange tijd heeft zij daar een uitzonderlijk streng leven geleid, zij at uitsluitend kruiden en planten, vastte dagelijks, had geen ander bed dan de bladeren van de bomen en geselde haar lichaam. Daarbij troostte zij de verdrukten en onderwees de ongeletterden. Veel geestelijken bezochten haar tot aan haar dood waar zij vurig naar verlangde. Zij stierf dan ook op 29 oktober van het jaar 600. Op haar uitvaart waren geen stervelingen aanwezig, maar de Koren der Engelen hebben haar lichaam begraven omdat zij een bijzonder uitverkoren bruid van Christus was.

Haar lichaam is 40 jaar aan de mensen verborgen geweest en dan heeft de almachtige God het aan de wereld bekend gemaakt opdat diegenen die in de Hemel bij Hem in glorie leefden, ook hier op aarde door de mensen geëerd zouden worden. God heeft toegelaten dat zekere Hugo, raadsman en ontvanger van Pepijn moest voorbij komen te Meldert, niet ver van Hoegaarden. In het midden van de nacht heeft hij het graf van Ermelindis gezien vol zonneschijn, terwijl hij de Engelen lofzangen hoorde zingen.

Toen de dag opkwam verdween het vizioen maar er bleef zulk een welriekende geur op die plaats achter dat de zeer verwonderde man de plaats nauwkeurig heeft genoteerd en dan eerst zeer vlug zijn zaken is gaan afhandelen zonder ook maar iets te vertellen over zijn ontdekking.

Daarna is hij teruggekeerd naar dezelfde plaats en is hij er gaan bidden en blijven slapen in de hoop een tweede keer het vizioen te zien, wat dan ook gebeurd is.

De Heer heeft hem dan ook te kennen gegeven dat hij Ermelindis op aarde groot wilde maken.

Vol blijdschap stond Hugo 's morgens op en is terstond naar huis teruggekeerd om al zijn goederen te verkopen en met het geld op het graf een kapel te bouwen.

Daar heeft hij dan de dienst van God verzorgd tot aan zijn dood.

Toen het volk nu hoorde wat er geschied was bij het graf van Ermelindis en wat er nog dagelijks gebeurde, zijn de mensen toegestroomd. In tegenwoordigheid van Pepijn en nog veel andere prinsen en prinsessen hebben zij de kist opgegraven en het ongeschonden lichaam van Ermelindis gezien.

De geurende stralingen hebben velen gezond gemaakt en er gebeurden vele mirakels. Blinden zagen, doven hoorden, kreupelen gingen, bezeten werden verlost....

Uit verre landen kwam men de relikwieën vereren en men ging verheugd en gezond weer naar huis.

Toen Pepijn, vader van Gertrudis en Begga, al die tekenen had gezien heeft hij de relikwieën laten verheffen tot de eer der altaren en heeft hij er een vrouwenklooster gesticht, begiftigd met grote inkomsten en goederen.

Tevens heeft hij in de parochiekerk van Meldert een kapittel van kanniken opgericht.

V - DE HEILIGE ERMELINDIS EN HAAR KULTUS

De oudste geschriften met de legende van Ermelindis gaan slechts terug tot de 14e eeuw. Een leven zoals dat van Ermelindis en zoals het beschreven is in het vorige hoofdstuk zou slechts kunnen voorkomen rond de tijd van Pepijn van Herstel (700) of van Pepijn de Korte (750-770), maar niet vroeger.

Volgens anderen is Ermelindis een zuster van de heilige Gudula, dochter van graaf Witger en Sinte Amelberga (midden van de 7e eeuw)

Overblijfselen die herinneren aan Ermelindis te Meldert vinden wij in:

- de Sinte Ermelindisweg (weg Meldert-Bevekom)
- Sinte Ermelindis-doornhaag (weg Meldert-Bevekom)

- op de grens Hoegaarden-Meldert stond een Sinte Ermelindiskruis tot rond 1850
- achter het kerkkoor is de Sinte Ermelindisbron
- de "Camera S. Ermelindis" (14e eeuw), of "Camer van Sente Ermelen" was een eerste (?) kapelletje dat in 1629 werd heropgebouwd, vervolgens in 1649 en tenslotte in 1669-71 tot een mooie kapel werd omgebouwd of herbouwd.

De heropbouw van 1629 was het gevolg van de stimulans die de Jezuïeten van Leuven in 1627 en 1629 aan de Sinte Ermelindiskultus gaven en van de bijdrage hiertoe door de familie van Oyenbrugge.

Het schrijn van Sinte Ermelindis is gestolen geweest in het begin van de 13e eeuw en in 1236 is er een nieuw gemaakt. De abten van Averbode en Heilissen hebben hierin dan de bewaard gebleven relikwieën geborgen. Het oude schrijn van Meldert wordt nu bewaard in de katedraal van Amiens en bevat een relik van de Heilige Firminus eerste bisschop van Amiens.

In 1567 laat Willem van Oyenbrugge, heer van Meldert, de kerkschatten in zijn kasteel brengen en in 1568 wordt het schrijn van Sinte Ermelindis voor alle veiligheid ondergebracht te Landelies (Samber). Bij een tweede inval van de Prins van Oranje in Brabant in 1572 wordt het schrijn naar Luik gebracht en vervolgens een tweede maal naar Landelies in 1576.

In 1605 heeft deken Rotarius van Tienen het schrijn geopend en een deeltje van de relikwieën doen overhandigen aan onze toenmalige vorsten, de aartshertogen Albrecht en Isabella. Ondanks de heropleving van de kultus in de 17e eeuw geeft de familie van Oyenbrugge het schrijn slechts terug op het einde van die eeuw, op voorwaarde dat het achter een ijzeren afsluiting wordt geplaatst en de enige sleutel in handen is van de vertrouwensman van de heer van Meldert.

In 1705 tot 1713 zijn de relikwieën ondergebracht in het Groot Begijnhof van Leuven. Tijdens de rest van de 18e eeuw is het veel rustiger in onze gewesten en de miserie herbegint maar met de Franse Revolutie.

Van 1792 tot 1803 is het schrijn verborgen geweest in een helling van de holle weg bij de watermolen

wordt vervolgd.....

SCHRIKBEVIND
TE
HOEGAARDEN

15. MANIFEST VAN GENERAAL DUMOURIEZ (nov. 1792)

Lodewijk XVI had de oorlog verklaard aan Pruisen en Oostenrijk. De Pruisen vielen Frankrijk binnen maar werden op 20 september 1792 bij Valoy teruggedreven.

De Oostenrijkers hadden hun troepen in de Nederlanden opgesteld. Op 28 oktober 1792 bereidde de Franse Generaal Dumouriez de inval in de lage landen voor en versloeg op 6 november de Oostenrijkers bij Jemappes.

Als overwinnaar deed Dumouriez zijn intrede te Brussel, Gent, Doornik, Bergen en ook te Luik.

Overal werden de Fransen zowat als bevrijders aanzien en geestdriftig toegejuicht.

De franse omwenteling was immers de weerwraak van de mislukte Brabantse Omwenteling, wijl het volk in de mening verkeerde dat zij aan de natie haar onafhankelijkheid zou terugschenken.

Op 9 november vaardigde Dumouriez van uit Brussel een manifest uit, om de gemoederen op te hitsen tegen het vroeger despotisch gezag. Hij verklaarde dat de fransen als broeders en bevrijders waren gekomen en beloofde aan het volk een eigen Constitutie, met eigen regeringsvorm en door het volk zelf gekozen, waardoor voor goed een einde zou gemaakt worden aan het oude stelsel van geprivilegeerde standen.

Ook notaris Van Autgaerden had zulk manifest bekomen en toonde het aan zijn vertrouwensmannen, die de inhoud snel in hun eigen rangen propageerden.

Maar hij zou het eveneens aan zijn schoonbroeder Jacobus Van Nerum hebben getoond, die ~~te~~ zijn broeder Schepen Joannes Van Nerum van in kennis stelde.

Vanaf dat ogenblik rees de vraag op: "Was Van Autgaerden een frans agent, die te Hoegaarden en elders, de revolutie en de komst der franse troepen voorbereidde?"

Hij stond in elk geval in kontakt met de leiders van de revolutionaire beweging uit Tienen, Diest, St. Truiden en Leuven en ook in het Walenland. En bovendien was hij een zeer actief lid van de Club der Franse Sansculotten, die te Leuven hun lokaal hadden en onder eed stonden om "met lijf ende siel de Fransche Vrijheydt ende Gelyckheydt te verdedigen, selfs ten coste van hun leven". Te Tienen woonde hij menige vergadering bij in de herberg van Louis Jamodt op de hoek van de Grote Markt en de Cabbeekstraat, waar de fransgezinde leiders bijeen kwamen.

En attendant que nous puissions donner des Certitudes authentiques
du progrès des Français dans la Belgique, nous nous sommes
puisse tranquiliser les esprits, la piece suivante que nous
avons été obligés de publier

Manifeste du General du Moniteur au Peuple de la Belgique

Brave nation belge, vous avez levé avant nous
l'Etendard de la Liberté; mais, trompée par ceux de vos
Concitoyens, en qui vous aviez placé votre confiance,
abusée par les perfides insinuations des Cours aux quels
vous vous étiez adressés, ou qui s'étaient mis des
affaires, uniquement pour vous agiter, pour embrouiller vos
despotas et pour vous livrer ensuite à sa vengeance;
victime de la Politique insidieuse et cruelle de toutes
les Cours de l'Europe, et particulièrement de celle de France
qui regardait votre Liberté comme le dernier coup porté à
Despotisme qu'elle voulait rétablir sur nous; nous
vous n'avez reçu aucun secours de vos voisins, mais
vous avez été abandonnée et trahie par les Français mêmes,
qui ont été les auteurs de votre malheur.

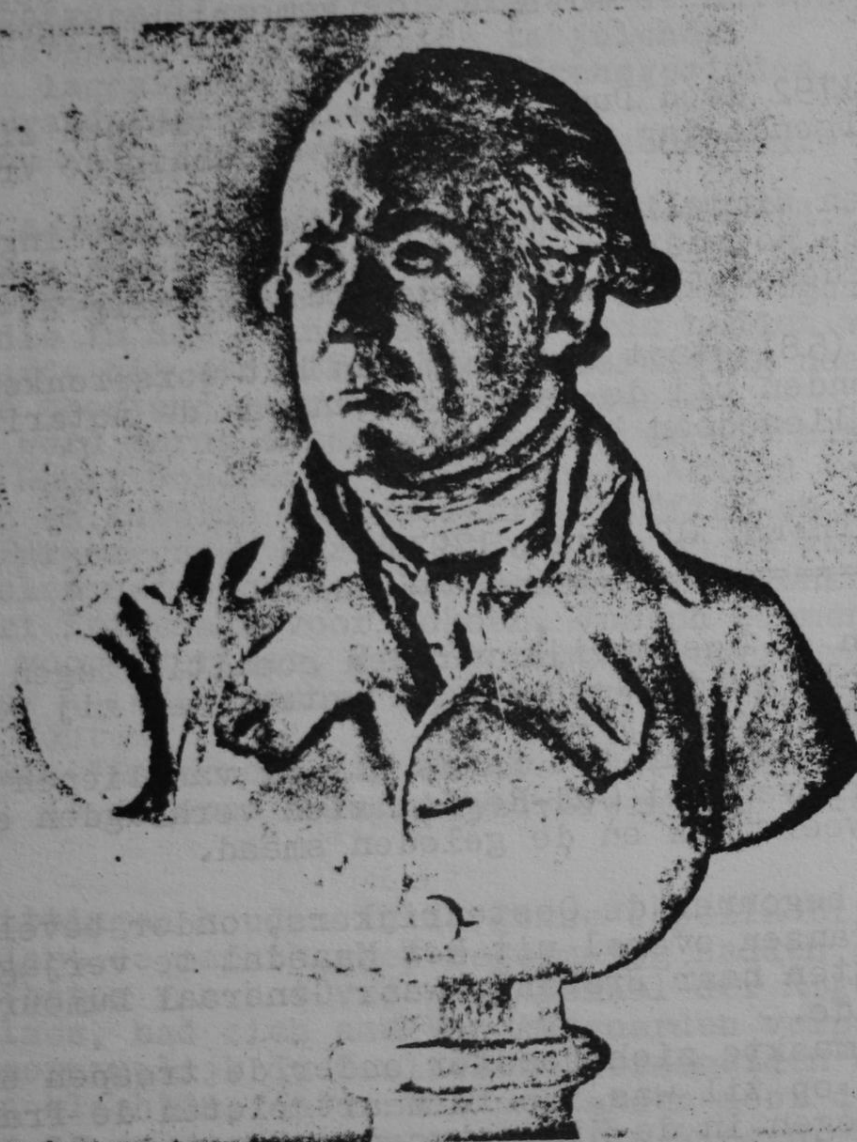
Il fallait que la France eut triomphé du despotisme
abattant la Royauté, il fallait qu'elle établie la République
elle eut triomphé des satellites des despotes et que les
nombreuses Armées fussent venues se former devant les
Legions des hommes libres et qu'aux mêmes les propriétés
jusque dans leur propre territoire, pour que vous pussiez
une entière confiance dans la République Française, et dans
les armées qu'elle envoie dans votre pays.

Nous entrons incessamment sur votre territoire nous y
trouvons pour vous aider à planter l'arbre de la Liberté; nous
nous mêlons de rien de la Constitution que vous voulez
adopter;

pourvu que vous établissiez la Souveraineté du peuple et
que vous renouiez à vivre sans des despotes quelconques.
Nous ferons vos amis, vos amis et vos soutiens, nous
respecterons vos propriétés et vos Loix, la plus exacte dis-
cipline régnera dans les armées Françaises.

Nous entrons dans vos Provinces, pour y poursuivre les Car-
bannes Autrichiennes, qui ont commis dans le département de
Nord les excès les plus atroces; Nos justes armées feront les
severes contre ces indignes soldats du despotisme; Vous avez
aussi des injures des violences et des Crimes à venger,

joignez-vous à nous, pour que nous ne soyons pas
les Belges et les Français dans la Belgique, pour que nous
soyons les Français dans la Belgique, pour que nous soyons les
Français dans la Belgique.

Generaal Charles-François Dumouriez (Cambrai 1739 - Turville Park, 1823).
Borstbeeld in terra-cotta, van Jean-Antoine Houdon.

Uittreksel uit de verklaring, afgelegd door
Jacobus en Jan Machiel Smets

gaven de ministers inderdaad nochtan geen masie van iemand
den eerdelijk ten behoef van de opgedate maatschappij ende
jachtbare ten verhoef van de leunen wetkandels ende regeringe
van hongaren voors. ons hebben gedecleert so te zijnde
mits dat hi de leunen wetkandels dat hi de leunen regeringe ten
behoef van de eerdelijk ten behoef van de leunen regeringe
de voorgaange van de leunen regeringe zijn ingegaan alom
vele leunen regeringe waren verbaant onder welke
onder andere te vinden was leunen regeringe
den welken met auctoriteit spraken is het tuchen
tot eenen is van ons beide die den leunen regeringe
alvato, ich sal hem verbaant, opkhaagen ende
bevocht sal hem doot slaagen ende noch andere
injurieuze woorden alom welk de voors. de leunen regeringe
verclaren te hebben in de leunen regeringe, en
verclaren zelfs het te verbaant onder leunen
leunen nelen ende token groter tijder token nelen
verdocht zijn, en om mer voors. is te den verbaant
realiseren ende opkhaagen was noedigh zijn
gecommittent ende geconstitueert alle ende
een leunen regeringe dater ofte des zelfs doedel
auctoritatie in soeden

alder gedaen ende gedecleert op dato so
boven ten behoef van den leunen regeringe
van meren gestaan tot hongaren voors. ten
pate

Door de overwinning bij Jemappes waren de kansen weer gekeerd en was het opnieuw de beurt der fransgezinden om in het gelaat der Oostenrijkers gezinden te spuwen. Te Hoegaarden lag alles overhoop. Van Autgaerden voerde andermaal het hoge woord in de gemeentezaken. Doch de gebeurtenissen volgden elkaar zodanig snel op, dat er weinig tijd overbleef om zich ernstig met de gemeentebelangen bezig te houden.

Op 22 november 1792 deed Dumouriez met zijn troepen zijn intrede te Tienen en de volgende dag werd voor het Stadhuis de Vrijheidsboom geplant.

Van Autgaerden en Windelincx woonden met hun volgelingen de plechtigheid bij, maar te Hoegaarden kwam het toen nog tot geen boomplanting. Vond Van Autgaerden het misschien nog te voorbarig?

Op bladzijde 32 (58) staat de kopij van het oorspronkelijk manifest, later terug gevonden bij de nakomelingen van de notaris. (Zie ook hieromtrent Familieschoon blz. 243)

16. DE BISSCHOP TREEDT OP (juni 1793)

=====

Engeland, Pruisen en Oostenrijk vormden coalitie tegen Frankrijk en lieten aan het volk in de Nederlanden weten, dat zij weldra de gehate Fransen zouden verdrijven.

Dit bericht drong ook door tot in de streek van Tienen en Hoegaarden waar de aanhangers van het Oud-Regiem zich verheugden en alles klaar maakten voor de weerwraak en de geleden smaad.

Begin maart 1793 begonnen de Oostenrijkers, onder bevel van de Prins van Coburg, de fransen overal uit het Maasdal te verjagen. De Fransen vluchtten naar Brabant, waar Generaal Dumouriez de tegenaanval voorbereidde.

De verontrusting maakte zich meester onder de troepen en iedereen voelde dat er wat op til was. Op 10 maart lieten de fransen hun poedermagazijn, gelegen in de Minderbroederstraat te Tienen, in de lucht vliegen.

Het kostte het leven aan een 80 tal personen, waaronder Lambert Berrewaerts (zoon van Antoon) uit Overlaar.

De Fransen verlieten nadien de stad en verzamelden zich met het gros van hun leger bij Landen.

Sommige fransgezinden sloegen op de vlucht, maar Van Autgaerden bleef te Hoegaarden, omringd van zijn getrouwen, het hoge woord voeren en veegde zijn botten aan al dat gekef.

Wist hij misschien beter?

De verklaring werd afgelegd door Jacobus en Jan Machiel Smets, op verzoek van de Wethouders en Regenten uit Hoegaarden en was gericht tegen Hendrik Zeneberg, een der vurigste aanhangers van Van Autgaerden. Zij bevestigden dat in de morgen van diezelfde dag vele gemeenten naren verzameld waren in het huis van Sieur Falckenbergh, genaamd St. Nicolaes en gelegen op de Houtmarkt (huis heden verdwenen) en waaronder zich Hendrik Zenebergh bevond. Deze zou met "authoriteyt sprekende" gezegd hebben dat hij zou "radbraecken, ophangen en bogdoot doodt slaegen, alwie van onze bende die den borgemeester afvalt," en nog vele ander "injurieuse" woorden. Dat was het flagrante bewijs dat verschillende aanhangers van Van Autgaerden begonnen afvallig te worden, maar ook dat de verstokte rebellen zoals Zenebergh en anderen, meer dan ooit in hun strijd volhardden, ondanks het streng optreden van de Bisschop.

En tenslotte verscheen op 20 oktober 1793, op verzoek van Meier Schepers, ook nog Petrus Vranckx voor dezelfde Notaris in de gense capelle, in tegenwoordigheid van de getuigen Nicolaes Brieven en Dr. Henri Van Nerum.

"In faveur van de oprechte waerheyt ende justitie" legde hij volgende klacht neer tegen Notaris Van Aurgaerden en zijn bende.

In de avond van zondag 6 oktober 1793 bevond hij (Petrus Vranckx) zich met Piro Wery een de Grote Brug in de herberg van de scheper. Daar vertoefden Notaris Van Autgaerden, Jacobus Van Nerum en nog anderen die voortdurend in het voordeel der fransen spraken, wijl Van Autgaerden "presiderende alsdan heeft gescyt dat hij syn siele en lichaem aen den duyvel gaf so de franschen te Alderheylygen hier niet en syn".

Piro Wery antwoordde hierop "ick wilde dat den duyvel den laesten franschman ende den laesten franschgesinden weghpackde ende dat den laesten opgehangen waere".

Kort nadien verlieten Vranckx en Wery de herberg om zich naar een andere drankgelegenheid te begeven, maar zij werden gevolgd door drie aanhangers van Van Autgaerden "alwaer eenen van de dry met naeme Renier Delville seyde, dat de franschen wel gau sauden hier syn".

Vranckx gaf ten antwoord dat hij niet naar de fransen moest verlangen, want dat hij hen een paard had gestolen (in de winter van 1792/93 toen het frans garnizoen te Tienen verbleef) en hij wilde onder "solemnelle eede" deze verklaring "in de pure waerheyt" zo dikwijls waar het nodig was "vernieuwen, realiseren ende approberen".

De tegenwoordigheid van Jacobus Van Nerum in de Herberg aan de Brug wenst een woord uitleg.

Jacobus Van Nerum (oom van de twee getuigen en broeder van Schepen Van Nerum) bevond zich in een netelige positie.

Enerzijds behoorde hij tot de Geslachten, waar hij zelfs Onderdeken was bij de Leliegilde, maar anderzijds was hij de schoonbroeder van Notaris Van Autgaerden, die alle familiezaken voor hem regelde en bovendien peter was van zijn zoon Jan Baptist

reïderende ende getuigen naergenoemt Compromittende
persoonelyck den eenaemen petrus vranckx ingeseten
deser voorsp. vrijheijt denwelken sonders de minste
inductie nochte persuasie van iemandt dan endelyck
in fauour van de oprechte waerheijt ende justitie
ons heeft verclaert soo lijk bynde ⁱⁿ desen is
ten verhoor van den heer ^{meijer} ~~schepman~~ ^{alhier}
verclaerend als dat by dondaghe den 6^{den} apbril lastelien
lijck vindende met piro weij ontrent de groete brugge
met den thejer hebergier ontrent den arondt alwaer
ij gevonden hebben den not van antgaerden ⁱⁿ jacobus
van nerum ende andere van sijne adheranten welcke
altot bereckende aengaende de fransen ende naer
vele in conveniēte di conben gehanden te hebben
ten fauour van de fransen ^{oudes} ^{andere} heeft
den voorsp. not van antgaerden ^{presiderender alhier} geijst als dat hij
~~lijcken~~ ^{in lijk} hiel aen den duyvel gaf is het suchen
de fransen ite aldes heijfgen hiet niet en hijn waer
op voorsp. piro weij antworde ich wilde dat den
duyvel den laerten fransman ende den laerten
franschgerinden wegh jaekte ende dat den laerten
opgehangen waere ende den decluant met voorsp.
piro weij coth daer naer vertrackende ende naer
en ander herberge gaende tyder drij van de
adheranten van voorsp. not van antgaerden hen
opgevolgt tot in de herberge alwaer eenen van
de ^{met name van} ~~lijcken~~ ^{deselven} ~~lijcken~~ ^{heer} dat de fransen wel
gan sanden hiet hijn waer op den voorsp. decluant

Van Nerum trachtte met beide partijen goed te staan, doch deze handelswijze zou op zekere dag in botsing komen met de kultus en de politiekvoering van zijn Geslacht, waar zijn dubbele houding niet werd aanvaard. Het is echter een feit dat Jacobus Van Nerum aanvankelijk een aanhanger was van zijn schoonbroeder en zelfs de Revocatie-aktie had ondertekend, maar hij zou achteraf tot de Conspiratie tegen de Fransen toetreden, omdat de Geslachten hem hadden gedreigd in de ban te slaan.

Aan de hand van al deze en nog andere declaratiën trof het Luiks gezag de beslissing, die op 5 april 1794 kenbaar werd gemaakt en luidend als volgt: De Regentie zou terug haar functies opnemen volgens de ordonnantie van 4 december 1788, terwijl alle oproerlingen die de orde hadden verstoord en zich als vijanden van de Luikse instellingen hadden aangesteld, voor de Privaat Raad zouden worden gedaagd.

Het betekende een grote overwinning voor de Regentie, die vanaf 30 april terug zetelde.

De verwarde toestand die te Hoegaarden vanaf 1789 heerste, had eindelijk een oplossing gevonden. De onherroepelijke beslissing en uitspraak van de Bisschop werd samen met het nieuw Reglement, door Ridder Deschestrel, sekretaris van de Privaat-Raad bekrachtigd en met de officiële zegel bekleed en aan het Hoegaardse Schepencollege overhandigd.

De Bisschop liet weten dat hij hiermede hoopte, dat de orde en de eendracht grondig zou hersteld worden en dat in de toekomst, niets meer deze orde en harmonie zou verhinderen.

Alle proceduurekosten langs beide kanten, vielen ten laste van de "caisse publique". Zo was en werd besloten door de Privaat Raad van Luik op 5 april 1794.

Het volksbewind dat bijna 5 jaar had geduurd viel uiteen en betekende voorwaar een sukses voor de Regentie, die zich met alle luister klaar maakte om haar overwinning te vieren.

De galakoets werd besteld, dezelfde waarmede Van Autgaerden in 1789 triomfantelijk door het dorp had gereden. Maar Sweerts had haar een grondige kuis laten ondergaan, om alle sporen der rebellen uit te vagen.

Alle zaken werden zoals voorheen weer in orde gesteld, om de vrijheid en de rust der gemeentenaren te verzekeren en opnieuw welvaart te brengen in het dorp.

Maar toch gaven de rebellen zich nog niet gewonnen, want bij de verkiezing van een nieuwe burgemeester heerste er opnieuw opwindning in het dorp.

Goffart

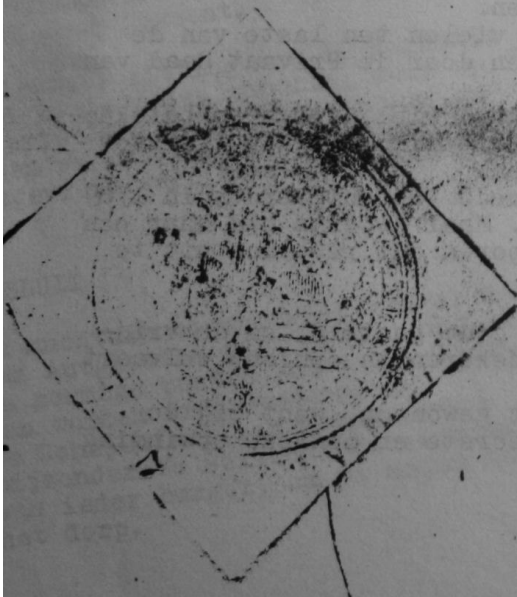
juin

1794

SON ALTESSE Considérant, que, d'après
le nouveau règlement, émané aujourd'hui, pour le
bien tant général que particulier de la Commu-
nauté de Hougard, on peut espérer, que la paix
et l'union y seront solidement rétablies, et que
rien, à l'avenir, n'en troublera plus l'ordre et
l'harmonie; Déclare que tous frais de procédures,
arrivés, de part et d'autre, à l'occasion des difficultés
émues entre eux de la régence et de la dite Commu-
nauté, seront tirés de la caisse publique. Donné
au Conseil-Privé de SON Altesse, le 5. avril 1794. ~

Mean

(Inleiding van het Nieuw ingestelde
Reglement van 5.4.1794).

Depuis

De Regentie had volgende kandidaten voorgesteld:
Franciscus Van Nerum (broeder van Schepen Van Nerum),
Jean Henri Lintermans (zoon van de oud-schepen Renier Lintermans),
Libert Geerts (uit de Engel, schoonzoon van Schepen Van Nerum),
Antoine Joseph Collard (vriend en vertrouwensman van Schepers en
Sweerts),
Petrus Cypers (vriend van Van Nerum en Sweerts).

De oppositie verweet aan de Regentie andermaal haar vriendjespolitiek en dreigde de openbare orde te storen.
Hieromtrent schreef Griffier Sweerts aan Luik, dat er te Hoegaarden bij de verkiezing van een nieuwe Burgemeester, nog steeds "esprits turbulents" rondliepen die de goede gang van de verkiezingen hadden willen storen.
Maar het politie - orgaan werd versterkt en de verkiezing ging normaal door.
Collard haalde de meeste stemmen en werd ter vervanging van Martin Stockmans, tot nieuwe Burgemeester van Hoegaarden uitgeroepen.

Maar helaas....., op het ogenblik dat alles weer scheen goed te komen, brak de grote ramp uit.
De Fransen waren teruggekeerd en hadden op 26 juni 1794 bij Fleurus de overwinning behaald en de Oostenrijkers voor goed uit het land verdreven.
Zij schaften al de oude instellingen af en voerden hun eigen wetten en bestuursvorm in.
Het Prinsbisdom en het Oud-Regiem, met al zijn bevoorrechte standen vielen als een kaartenhuisje ineen. Hun heropstanding was van korte duur geweest.

De laatste zitting van de Regentie had plaats gegrepen op 25 mei 1794 in de gense capelle, waar op "consent" van Deken Sweerts, Notaris Jean Henri Lintermans; met het beheer van de Tafel der Armen werd belast, terwijl de laatste officiële zending naar Luik, uitgevoerd werd door Meier Schepers en Schepen Van Nerum.

BESLUIT

Na nuchtere beschouwing van al deze agitatie, dient gezegd dat Van Autgaerden niet altijd ongelijk heeft gehad.
Op sommige punten had hij gelijk, zodat de Regentie niet volledig kan worden vrij gesproken.
De Schepenfamilies hebben zeker en vast fouten begaan, waarvan de bijzonderste wellicht de miskennis van het elementair recht van ieder burger, om te mogen meepraten in de bestuurszaken van het dorp.

Maar men moet de feiten zien in het licht en de geest van hun tijd. Het gewone volk bekommerde zich destijds immers bitter weinig om de politiek en vertrouwde zich volledig op zijn meesters, die de vrede en de welvaart brachten, de essentiële factoren om een volk gelukkig te maken, zelfs als zij hierdoor hun eigen zakken vulden.

Vrede en welvaart hebben de Regenten inderdaad aan de inwoners van Hoegaarden geschonken, daarvan getuigen nog steeds de rijke herenwoningen en de prachtige pachthoeven uit de bloeiende 18e eeuw.

Langs de andere kant heeft Van Autgaerden slechts misnoegdheid, opstand, ruzie en tweedracht met passievolle en hartstochtelijke veten gebracht.

Elk regiem heeft nochtans zijn goede en slechte kanten, die zich mettertijd zo diep inwortelen, dat men ze ten slotte niet meer van elkaar kan onderscheiden.

Om de misbruiken te weren, had Van Autgaerden andere middelen kunnen aanwenden dan het geweld.

Maar wellicht heeft hij niet datgene gewild, wat uit zijn ophitsende taal is voortgevloeid, doch eens zo ver kon hij niet meer achteruit.

Afgunst tegen de bevoorrechte posities der Schepenen, politieke meningsverschillen en persoonlijke veten lagen aan de basis van zijn optreden, terwijl de revolutionaire storm die boven gans Europa waaide, de gemocderen in 't algemeen opzweepten om al het oude, dat te lang had geduurd, door nieuw te vervangen.

Half onbewust lieten de mensen zich meeslepen in hun verlangen naar "Nieuw" en het was dat nieuwe dat Van Autgaerden hen had beloofd.

wordt vervolgd....

KULTUUR KRANT

een uitgave van de

KULTUURKRING 't nieuwhuys

- een uitgave van de Kultuurkring 't Nieuwhuys
- bijvoegsel van Alpaidis nr. 72

Ere aan wie Ere toekomt

In 1981 werd het Hoegaardse kindje Bart Uyttebroeck, in de Ardennen van de verdrinkingsdood gered, door Luc Dewaegemaecker uit Brugge. De redder behoort tot de Belgische Zeemacht en werd op gepaste wijze in het museum van Hoegaarden gehuldigd en voor het leven tot Ere lid van de Vrienden van 't Nieuwhuys uitgeroepen.

Op 20 juli 1983 viel hem te Brugge een grote eer te beurt en werd er tijdens een groots militair taptoe vereerd met de hoge onderscheiding van het "Carnegie Hero Fund"

Het museum biedt hem langs deze weg de oprechte gelukwensen en is fier een HELD tussen zijn leden te mogen tellen.

NIEUWS van de BIERORDE

Op zaterdag 15 oktober 1983 om 19 uur in het Parochiecentrum te Hoegaarden, wordt door de Domicellagilde een gezellige avond ingericht, waarop de BIERVIR zal worden verkozen.

Alle Ridders en Edelvrouwen worden er natuurlijk verwacht.

Met de Biervir wordt er terug een oud gebruik in de Orde opgenomen.

Onze Bierorde bereid zich eveneens voor op het jaar 1985, dan bestaat onze Gilde namelijk 425 jaar. Dat is zeker het vieren waard.

+°+°+°+°+°+°+°+°+°+°+°

OUDE UITHANGBORD VOOR 'T MUSEUM

Onlangs schonk Joost Van Nerum aan het Nieuwhuys-museum een oud uithangbord, waaraan een ganse brok plaatselijke geschiedenis en sappige folklore kleeft.

Het bord vermeldt:

CONSTANT GILIS
marchand de porc
boucher - café

Naast dit bord bevond zich een grote haak in de voorgevel, waaraan een varkenskop werd opgehangen, die met het doelschieten of kaartspelen te winnen was, en die daarna onder vorm van geperste kop, aan de gelukkige winnaar werd overhandigd.

In de herberg van Constant Gilis (bijgenaamd Constant Pie) werd duchtig gezongen en veel leute gemaakt. Het vloeken was er echter ten strengste verboden. Bij het horen van zulke krachttermen wees Stephanie (vrouw van Constant) de overtreder spontaan de deur. En voor haar eigen zoon Camille (bijgenaamd "duizend" =mille de 2de lettergreep van zijn naam), zette zij zelfs met een paar oorvegen de daad bij het woord. De overtreders werden voor zulke zware fouten ook tijdelijk uit het café verbannen.

Constant Pie werd te Hoegaarden geboren op 20 dec. 1856 en trouwde met Marie Stephanie Wilmaers, geboren te Oorbeek 28 okt. 1860. Zij huurden eerst een huis te Tienen aan de O.L.V. kerk, namelijk het h oekhuis op de Kalkmarkt (thans Bakkerij). Daar baatten zij een beenhouwerij uit, maar echter niet voor lang, want de wekroep naar de geboortegrond Hoegaarden was te sterk voor Constant.

Alsdan kochten zij in de Tiensestraat, het huis van de voormalige gemeentesekretaris, waar Stephanie als jong meisje allerlei naaiwerk had verricht. Het huidige tekenbureau van architect h. Nicolaes en de beenhouwerij van Constant Pie, vormden in die tijd één en hetzelfde huis.

De eerstgenoemde woonst werd verkocht aan "Tuike" (overgrootmoeder van H. Nicolaes) terwijl in het ander gedeelte links een beenhouwerij en rechts een café werden ingericht met achteraan een doelschieting.

Bovendien was Constant Gilis ook nog "marchand de porc" zodat hij zijn eigen dieren kon slachten.

Rond 1929 deed Constant Pie troonafstand, ten voordele van zijn zoon Camille, thans nog in leven en een van de oudste inwoners van Hoegaarden.

Camille "Duizend" bouwde rond 1936 - 37 een nieuwe woning en werd in het ouderlijk huis als beenhouwer opgevolgd door zijn jongere broeder Maurice, die de zaak uitbaatte tot 1970.

Een der afstammelingen van Camille is nog als beenhouwer te Hoegaarden gevestigd, terwijl de derde zoon Jules eveneens in de vleestak thuishoorde, want hij deed "commerce in beesten".

Constant Pie overleed op 28 jan. 1930 en zijn vrouw Stephanie op 21 juni 1948. Hun namen worden nog vaak vermeld in betrekking met de "vlees-commerce".

En wanneer in de familie iemand met erge brandwonden sukkelde, denkt nog iedereen aan de wonderzalf van Stephanie, tot zelfs dokters en apothekers.

Het geheim leverde zij over aan haar, onlangs in het ouderlijk huis overleden schoondochter Irma Moens, (vrouw van Maurice Gilis), die het op haar beurt overleverde aan haar nichtje Jose COENEN, (moeder van de bordschenker) aan wie wij onze oprechte dank richten.

Dit bord werd natuurlijk bijgezet in het heemkundig museum.

Aan de inwoners van OUTGAARDEN

Het Nieuwhuys-museum biedt aan de inwoners van Outgaarden een buitenkansje aan.

Al wie uit een oud Outgaards geslacht stamt en zijn voorouders wenst te kennen, kan zijn stamboom en zijn kwartierstaat (afstamming langs vaders- en moederskant) bekomen aan zeer voordelige voorwaarden:

namelijk -lid worden van de Vrienden van 't Nieuwhuys 200 fr.
-navorsingskosten 300 fr.

te storten op bankrekening van 't Nieuwhuys museum Hoegaarden
nr. 310-0370021-52

Navraag nopens de genealogische waarde kan gedaan worden bij:

Mr en Mevr. Engels-Fumier	Hoogstraat 11	Outgaarden
Mevr. Lebegge-Steenwegen	Jongenschoolstraat 15	Outgaarden
Mevr. Cauwberghs-Waegeneers	Cerkel Doelstraat	Hoegaarden
Dhr. Casseau M	Biezenstraat 19	Tienen
Dhr. Francart	Kruger	Outgaarden
Mr. en Mevr. Engels-Dolimont	Altenaken 48	Hoegaarden
Dhr. Lebegge H	Huzaarstraat 2	Outgaarden

Lijst van de beschikbare stambomen

Ambroos	(1656)	Lallemand	(1780)
Beetens	(1697)	Lambrechts	(1840)
Casseau	(1806)	Lebegge	(1663)
Christiaens	(1706)	Maes	(1701)
Dalbroeck	(1775)	Michel	(1786)
Degrez	(1739)	Nijs	(1650)
Dolimon	(1711)	Pirard	(1715)
Dendooven	(1747)	Peeters	(1772)
Emanuel	(1859)	Rega	(1602)
Engels	(1715)	Rotti	(1649)
Everard	(1696)	Rosier	(1768)
Filé	(1778)	Sente	(1832)
Flawinne	(1804)	Solia	(1742)
Francart	(1662)	Serulus	(1772)
François	(1692)	Steenwegen	(1665)
Fumier	(1696)	Steenwinckel	(1665)
Gilsoul	(1761)	Stockmans	(1665)
Hendrickx	(1834)	Taelman	(1688)
Hobin	(1726)	Vandervesse	(1731)
Houbar	(1676)	Van Hoebroeck	(1763)
Jaubin	(1717)	Wauters	(1769)
Kinnaer	(1768)		
Klincken	(1737)		

N.B. Voor bepaalde geslachten zijn ook de familieblazoenen bekend.